

ment, quia secundum opera, et non secundum imputationem, sunt iudicandi. Ideo sententia Domini asserentis, reddendam esse rationem de verbo otioso, potius est contra eos, quia non opus esset tam minuto ratiocinio, posita iustitia imputata. Conscientia etiam incutiens timorem sanctis in hac vita, dum considerant opera sua, quae videntur, et iudicis iustitiam, non arguit illum in iudicio fleendam per novam imputationem, sed iuste juxta uniuscujusque opera reddituram. Quod si pergant, qui hujusmodi habent opinionem, quaerendo a quovis, ut quaerunt, an consideratis defectibus suis practice velit Dei misericordiam in particulari iudicio, respondeo, quod vel loquuntur de voluntate recta, vel obliqua; si obliqua est, nihilo plus vel minus fiet propterea in Dei iudicio; si autem recta est, conformis est fidei et Dei voluntati, quam nobis revelant scripturae; et ideo licet velit sibi suppleri defectus suos et sibi fieri misericordiam, id tamen vult, quamdiu Deus id vult fieri, hoc est, dum est in via, quae quoad remissionem mortalis peccati et gratiae augmentum tantum usque ad mortem durat, quoad remissionem vero venialis vel poenae temporalis, si cum eis forte decedimus, durat usque ad exitum purgatorii. Quem exitum, quamvis, dum hic sumus, recte cupiamus accelerari, debet tamen id esse cum conditione, si videlicet ita placuerit divinae voluntati, quae misericorditer potest nobis privilegium facere, et iuste potest nos permittere luere, quas promerimus, poenas.

37. Proinde difficultas, quam quidam faciunt, non debet movere. Fatentur enim nos posse mereri vitam aeternam, implere mandata, et non egere in iudicio novo merito, vel nova imputatione; faciunt tamen scrupulum, quia inquit, quantumvis sancti, imo quo sanctiores, qui habent majus lumen, et in eo perspicacius vident leviores maculas, non audent se supponere sub minori quadam, quam ipsi dicunt. Sed hoc non debet, ut dixi, movere. Primo, quia licet non audeant nunc, imo licet non audent tunc, nihil hoc faceret ad iustitiam imputatam; quia, ut dictum est, etiam timentes iudicabuntur secundum opera sua; secundo, quia si vera statuatur major, et supponitur, quod

quis in morte inveniatur in gratia, talis secure se subdet minori: si autem major falsa assumitur, non est, quod laboret quis, ut se minori submittat. Verbi gratia, si quis ita assumat in majori: Ille tantum merebitur gloriam, qui caruerit per totam vitam vel veniali vel mortali, vel qui impleverit iustitiam, quam Adam habiturus esset, si non peccasset, vel qui eo modo dilexerit, quod diligunt sancti in gloria, falsa plane est major, quia non illi tantum salvantur; ideo sub hac majore non oportet supponere minorem, quam debeat omnis salvandus subire. Si autem assumatur ista major: Omnis, qui in fine vitae inventus fuerit in gratia quantumcunque remissa, sive peccaverit ante mortaliter, sive venialiter —, vera est procul dubio major, et quis ita moriens potest se sub minori statuere, et quantumvis tunc sit oculatus non videbit maculam, quae eum a merito gloriae impediatur, quia nulla erit talis; id tamen dum vivimus, et in vita sumus, quia non sumus certi de perseverantia, merito timemus, et timor juvat, ut perseveremus, non ut ponatur iustitia imputata. Quia igitur tam benignum est pactum Dei, ut vel minima gratia in morte praedito retribuatur gloriam, non puto habere locum distinctionem, qua dicitur esse quoddam iudicium Dei, exigens id, quod debitum est, quoddam vero exigens id, quod exhibetur; et hoc amplecti, repudiato primo, non habet, inquam, locum; quia juxta misericors pactum Dei id debemus, quod in morte inventi exhibemus. Verum est tamen, quod si secundum aliud iustum pactum cum Adam initum iudicandi essemus, ad multa teneremur, quae nec praestamus, nec praestare valeamus. Et hoc iudicium et debitum considerans Augustinus dicebat, debere nos omnem concupiscentiam extinguere, ac vel hos primos motus ex vitio esse et teneri quodam modo nos non concupiscere. Non tamen dixit unquam, primos motus peccata esse imputabilia ob benignitatem secundi pacti; licet, natura rei et decoro considerato simul cum primo pacto, peccata, id est defectus, sint, quia revera dedecet partem tam imam, quam est caro, in filio praesertim Dei per adoptionem, reluctari tam nobili et supremae, quam est anima rationalis.

38. Quod ultimo tandem dicebatur in argumento de spe, quae non posset haberi de inhaerente iustitia, sed de imputata, solvitur, dicendo, quod spes seu fiducia, licet proprie secundum scripturarum et patrum auctoritates sit de ultimo fine, tamen secundum easdem scripturas et patres potest etiam de mediis ad illum finem haberi, ut media sunt. Qui enim illis ut talibus nititur, fini nititur,¹ cum quo connectunt, et isto modo quia iustitia inhaerens medium unicum est, quo Deo jungimur, unus spiritus cum illo facti, ipsi iustitiae, ut vinculo perfectionis cum Deo conglutinanti, niti possumus. Nec enim iustitia inhaerens est Machometi, sed Christi, cum quo conjungit, et de eo hoc modo licet habere spem, quae quidem de aeterna beatitudine est ex gratia et meritis consequenda. De iustitia autem imputata, non est quod speremus, quia spes fidem supponit; et fides clare dicit, quod retribuit Dominus unicuique juxta opera sua, et ideo clare excludit iustitiam imputatam; de qua si non est fides, non erit etiam spes.

39. Duodecimum et ultimum argumentum fit ex variis inconvenientibus, quae sequerentur, non posita iustitia imputata; quia, ut ajunt, sine ea praedestinati non salvarentur, quia peccant, reprobi etiam mererentur, si sola sufficeret inhaerens, quam illam habeant. Esset etiam differentia inter justificationem, qua ex injustis justi evadunt, et inter retributionem, qua justi praemiamur; quam tamen differentiam non admittunt argumentantes, quia idem Christus, qui justificando est causa, ut mereri possimus, est etiam causa, ut justificati praemiemur. Paulus etiam non videtur facere differentiam inter haec. Ait enim: „Si quum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus, multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius.“² Putant etiam, hoc inconveniens sequi, quod iustitia, quae in uno est, alteri inhaeret. Si enim iustitia mihi inhaerens, vestis dicitur Christi, quasi Esau, in ipso Christo etiam erit, et sic duobus inhaeret. Ideo rectius putant dici, quod illa vestis Esau sit imputata iustitia.

¹ Apud Mass. deest *fini nititur*.² Rom. 5. 10.

Respondetur breviter, non esse vere inconvenientia, quae vere sequuntur ex nostra opinione; nec ex illa sequi quae vere inconvenientia sunt.

Non sequitur enim, quod praedestinator non salvetur sine imputatione in judicio facienda, quia, licet peccat hic, consequetur¹ remissionem et merita, ob quae sine imputatione praemiari debeat. Praescitus etiam omnino meretur, si ex gratia operatur. Sed si non redditur ei gloria, est, quia non servat pactum, quod Christus statuit dicens: „Qui perseveraverit usque in finem, salvus erit.“² Et Paulus: „Non coronabitur, nisi qui legitime certaverit.“³ Aliud, quod referebatur ut inconveniens, convenientissimum est, et quod rationibus, quas in contrarium adducunt, statuitur. Paulus enim non eodem modo dari asserit salutem et gloriam justo, quo iustitia datur injusto; ideo dixit: Quanto magis reconciliati, „salvi erimus in vita ipsius,“⁴ asserens potiori ratione reddi salvum reconciliatum, quam reconciliari inimicum. Illa enim (salus) redditur, ista donatur. Ratione etiam idem probatur; quia si Christus est causa meriti, ergo antequam id in nobis causet, non meremur, et sic impius non meretur justificari. Si etiam Christus est causa praemii, ergo praemium est id, quod retribuit. Quod si praemium est, profecto meritum id praecessit, respectu cujus praemium dicitur. Meritum vero manifeste tollit imputationem. Ineptum est ergo dicere: Christus est causa utriusque, nempe meriti et praemii, ergo eodem modo utrumque efficit;⁵ quia vario modo Christus Dominus sua bona voluit nobis impertiri, et gratiose, et ex quodam debito gratiae inmixto.

Ultimum vero, quod adducunt, non sequitur, quia iustitiam inhaerentem habendo Christi iustitiam participamus, non quod iustitia, quae in Christo est, in nobis est, vel illa, quae in nobis est, sit in ipso Christo; sed quod ista,

¹ Sic Trid. II. Mass. *consequeretur*.² Mat. 10. 22. ³ II. Tim. 2. 5.⁴ Rom. 5. 10.⁵ Trid. I. *conatur*; Trid. II. *conatur*.

quam habemus, merito illius Christi nobis donetur, et ejus sit participatio et similitudo.

40. Et haec de tertio membro sufficiunt, ac de tota quaestione, in qua improbantur, qui novam hanc induxerunt opinionem imputatae justitiae in die judicii, in qua aliqua mira, aliqua nova, quaedam etiam falsa continentur. Ideo eam asserentibus dicere possumus, quod quibusdam aiebat Augustinus: „Mira sunt quae dicitis, nova sunt quae dicitis, falsa sunt quae dicitis. Mira stupemus, nova cavemus, falsa convincimus.“¹

¹ Apud Massarellum p. 278 clauditur haec disputatio Lainii quibusdam verbis, quae ad II. articulum theologis 15. Octobris 1546 propositum respiciunt. Is ita sonabat: „Utrum aliquis possit esse certus de sua adepta gratia secundum praesentem justitiam et quo genere certitudinis.“ Verba autem Lainii sunt haec: „Ad secundam vero quaestionem de gratiae certitudine, possem respondere multis scripturam et sanctorum patrum auctoritatibus et rationibus comprobando, probabilem esse opinionem asserentium, aliquos et in aliquo casu posse habere certitudinem fidei de gratia jam adepta. Possem etiam, ut puto, sine violentia solvere omnia, quae in contrarium adducta sunt, ni satius putarem expectare sacrosanctae synodi definitionem.“

Hoc additamentum deest in ms. Trid. I. et II.

XII.

Vota theologica selecta ex actis concilii Massarellianis a Theiner editis.

Votum I. De reali praesentia Christi in eucharistia.

(Theiner, Acta auth. concilii Tridentini I, 459.)

Jacobus Laynes, soc. Jesu, missus ad concilium a S. D. N., accepit discutiendum I. articulum tantum,¹ quem multis modis haereticum esse ostendit; quorum aliquos ego Angelus Massarellus, sacri concilii secretarius, summam hic annotabo, prout, dum ipse suam protulit hodie sententiam, percipere potui.

Ipsae igitur D. Jacobus adduxit primum verba Christi Matth. XXVI.: „Hoc est corpus meum.“ Marci XIV. et Lucae XXII., ac etiam Pauli I. ep. Cor. XI. et Joan. VI. Responditque ad fundamenta adversariorum, qui dicunt, verbum est accipi figurative ex auctoritate Exodi XII. quum dicitur: „agnus est transitus Domini“ id est significat: et in novo testamento dicitur: „Semen est verbum Dei.“² „Omnia enim,“ ut ait Paulus, „in figura continebantur illis;“³ et quia scriptura non accipit auctoritatem a verbis

¹ „In Eucharistia non esse revera corpus et sanguinem neque divinitatem D. N. Jesu Christi; sed tantum ut in signo. — Hic error est Zwinglii, Oecolampadii et Sacramentariorum.“ Primus ex 10 articulis, qui theologis 2 Septembris 1551 exhibiti sunt (Theiner I. 488).

² Luc. 8. 11.

³ I. Cor. 10. 11